

Genel Destek Davranışları Ölçeği

Zeynep Akyürek^{1*}, Serhat Turan²

¹Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir, Türkiye, zzeynepakyurek@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4637-1638>

²Balıkesir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Balıkesir, Türkiye, serhat.turan@balikesir.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6236-3825>

Özet

Bu çalışmanın amacı, düzenli spor yapan yetişkin bireylerin genel destek davranışlarını geçerli ve güvenilir biçimde ölçebilecek bir ölçek geliştirmektir. Alanyazında yardım etme, prososyallik ve olumlu sosyal davranışlara yönelik farklı ölçme araçları bulunmasına karşın, bireylerin günlük yaşamda sergiledikleri genel destek davranışlarını bütüncül olarak değerlendirebilecek ölçme araçlarının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, genel destek davranışlarının kapsamlı ve psikometrik açıdan güçlü biçimde değerlendirilmesine yönelik yeni bir ölçme aracı duyulan gereksinimi ortaya koymaktadır. Genel destek davranışları sorumluluk paylaşımı, karşılık bekleme, yardım etme, içtenlik, kişilerarası duyarlılık ve süreklilik gibi bireylerin sosyal ilişkilerini güçlendiren davranış örüntülerini kapsamaktadır. Bu davranışların güvenilir biçimde ölçülmesi, bireylerin sosyal davranış eğilimlerinin belirlenmesi, sosyal destek süreçlerinin değerlendirilmesi ve spor ortamlarında geliştirilecek eğitim ile müdahale programlarının planlanması açısından önem taşımaktadır. Mevcut ölçme araçlarının önemli bir kısmı yardım etme, prososyallik ya da olumlu sosyal davranışların belirli boyutlarını değerlendirmekte olup, genel destek davranışlarını bütüncül bir yapı olarak ele almamaktadır. Bu nedenle geliştirilen ölçeğin, alanyazındaki bu boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, ölçek geliştirme deseninde yürütülmüştür. Çalışma grubunu düzenli olarak spor yapan 18 yaş ve üzeri yetişkin bireyler oluşturmuştur. Açıklayıcı faktör analizi ve madde analizleri 175 katılımcıdan elde edilen verilerle, doğrulayıcı faktör analizi ise bağımsız bir örneklem olan 217 katılımcıdan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin kapsam geçerliği uzman görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiş, yapı geçerliğini belirlemek amacıyla açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri uygulanmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik kapsamında Prososyallik Ölçeği, Olumlu Sosyal Davranışları Değerlendirme Ölçeği ve Olumlu Sosyal Davranış Amaçları Ölçeği ile ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca güvenilirlik analizleri kapsamında Cronbach alpha katsayısı, madde-toplam korelasyonları, iki yarı güvenirliği ve alt-üst %27'lik grupların karşılaştırılmasına dayalı ayırt edicilik analizleri gerçekleştirilmiştir. Bulgular sonucunda Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin tek boyutlu ve toplam 10 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği indekslerinin $\chi^2/sd = 3.062$, RMSEA = 0.098, SRMR = 0.029, CFI = 0.964, NFI = 0.948 ve GFI = 0.910 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, uyum iyiliği indekslerinin genel olarak ölçeğin tek faktörlü yapısını desteklediğini göstermektedir. Ölçüt bağıntılı geçerlik ve güvenirlik analizleri, geliştirilen ölçeğin benzer yapıları ölçen ölçeklerle beklenen yönde ilişkiler gösterdiğini ve yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak, Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin genel olarak kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin, genel destek davranışlarının değerlendirilmesine yönelik araştırmalarda kullanılabilir ve bu alandaki ölçme aracı ihtiyacının karşılanmasına katkı sağlayabilecek bir ölçme aracı olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca geliştirilen ölçeğin, spor bilimleri başta olmak üzere psikoloji, eğitim, sağlık ve sosyal bilimler alanlarında yürütülecek araştırmalarda genel destek davranışlarının belirlenmesi, farklı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi ve geliştirilecek müdahale programlarının etkililiğinin değerlendirilmesinde araştırmacılara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Genel Destek Davranışları, Yetişkinler, Ölçek Geliştirme, Geçerlik, Güvenirlik.

* İletişim: Zeynep Akyürek, zzeynepakyurek@gmail.com, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Çağış Yerleşkesi, Balıkesir, Türkiye

General Supportive Behavior Scale

Abstract

The aim of this study was to develop a valid and reliable scale to measure the general supportive behaviors of adults who regularly participate in sports. Although various measurement instruments have been developed to assess helping behavior, prosociality, and positive social behaviors, there is a limited number of instruments that comprehensively evaluate the general supportive behaviors exhibited by individuals in their daily lives. This situation highlights the need for a new measurement instrument capable of assessing general supportive behaviors in a comprehensive manner with strong psychometric properties. General supportive behaviors encompass behavioral patterns that strengthen individuals' social relationships, including sharing responsibilities, helping others without expecting anything in return, sincerity, interpersonal sensitivity, and continuity. The reliable assessment of these behaviors is important for identifying individuals' social behavioral tendencies, evaluating social support processes, and planning educational and intervention programs in sports settings. Most existing measurement instruments focus on specific dimensions of helping behavior, prosociality, or positive social behaviors rather than addressing general supportive behaviors as a holistic construct. Therefore, the scale developed in this study is expected to contribute to addressing this gap in the literature. The study was conducted using a scale development design. The study sample consisted of adults aged 18 years and older who regularly participated in sports. Exploratory factor analysis (EFA) and item analyses were conducted using data obtained from 175 participants, whereas confirmatory factor analysis (CFA) was performed using data obtained from an independent sample of 217 participants. Content validity of the scale was evaluated based on expert opinions, and exploratory and confirmatory factor analyses were performed to examine construct validity. Criterion-related validity was assessed by examining the relationships between the developed scale and the Prosociality Scale, the Positive Social Behavior Assessment Scale, and the Positive Social Behavior Goals Scale. In addition, reliability analyses included Cronbach's alpha coefficient, item-total correlations, split-half reliability, and item discrimination analyses based on comparisons of the upper and lower 27% groups. The findings revealed that the General Supportive Behavior Scale consisted of a single factor with a total of 10 items. The confirmatory factor analysis yielded the following fit indices: $\chi^2/df = 3.062$, RMSEA = 0.098, SRMR = 0.029, CFI = 0.964, NFI = 0.948, and GFI = 0.910. The findings indicated that the fit indices generally supported the single-factor structure of the scale. Criterion-related validity and reliability analyses demonstrated that the developed scale showed the expected relationships with instruments measuring similar constructs and possessed a high level of internal consistency. Consequently, the psychometric properties of the General Supportive Behavior Scale were found to be generally acceptable. The scale is considered to be a useful instrument for assessing general supportive behaviors and is expected to contribute to addressing the need for a measurement instrument in this field. Furthermore, it is anticipated that the scale will make significant contributions to future research in sports sciences, as well as in psychology, education, health sciences, and other social science disciplines, by facilitating the assessment of general supportive behaviors, examining their relationships with different variables, and evaluating the effectiveness of intervention programs.

Keywords: General Supportive Behaviors, Adults, Scale Development, Validity, Reliability.

Giriş

Toplumsal değerlerin ve sosyal dayanışmanın, bireylerin ortak iyiyi öncelemesi ve diğer bireylerin ihtiyaçlarına duyarlılık göstermesiyle sağlandığı bilinmektedir (Ibanez vd., 2023; Politi vd., 2021). Bu bağlamda olumlu destek davranışları; empati, sorumluluk paylaşımı ve gönüllü yardım gibi unsurlar üzerinden bireyler arası ilişkilerin niteliğini belirleyen sosyal düzenleyiciler olarak öne çıkmaktadır (Batson ve Powell, 2003; Carlo ve Randall, 2002; Kim ve Stevens, 1987). Günlük yaşamda pek çok sosyal ortamda destek davranışlarının varlığı, güven duygusunu artırmakta ve sosyal bağların güçlenmesine katkı sağlamaktadır (Pearson, 1986; Özdemir, 2025). Bu yönüyle destek davranışları, sosyal ilişkilerin güçlenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Destek davranışları, başkalarının refahını artırmayı amaçlayan gönüllü yardım davranışları olarak ele alınmaktadır (Pfafftheicher vd., 2022). Sorumluluk paylaşımı, karşılık beklemezsizin yardım etme, sabır, içtenlik ve süreklilik gibi özelliklerle ortaya çıkan bu davranışlar, kişiler arası ilişkilerin kalitesini doğrudan etkilemektedir (Lin vd., 2025; Özdemir, 2010). Özellikle grup etkileşiminin yoğun olduğu ortamlarda sergilenen destekleyici tutumlar, psikososyal uyumu güçlendirmekte ve ortak hedeflere ulaşma sürecini kolaylaştırmaktadır (Vos ve van der Zee, 2011). Bu yönüyle destek davranışları, bireysel yardım eylemlerinin ötesinde, ahlaki sorumluluk algısı ve içsel motivasyon süreçleriyle temellenen, sosyal düzeni güçlendiren ve ilişkisel sürekliliği besleyen davranış örüntüleri olarak değerlendirilebilir.

Destek davranışlarını açıklamada Norm Aktivasyon Modeli (Schwartz, 1977) ve Öz-Belirleme Kuramı (Deci ve Ryan, 2000) bütüncül bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Norm Aktivasyon Modeli'ne göre prososyal davranışların ortaya çıkması, bireyin bir ihtiyacı fark etmesi, bu durum karşısında kendini sorumlu hissetmesi ve kişisel ahlaki normlarının aktive olması süreciyle gerçekleşmektedir (De Groot ve Steg, 2008; Zhang vd., 2013). Bu bağlamda destek davranışları; karşılık beklemezsizin yardım etme, sorumluluk paylaşma ve zor durumda olan bireye yönelme gibi ahlaki yükümlülük temelli davranış örüntüleri olarak değerlendirilmektedir (Schwartz, 1977). Öz-Belirleme Kuramı ise destek davranışlarının hangi motivasyonel temelde sürdürüldüğünü açıklamaktadır. Kurama göre bireyler; özerklik, yeterlik ve ilişkisellik olmak üzere üç temel psikolojik ihtiyaca sahiptir (Deci ve Ryan, 2008). Destek davranışları, bireyin özerklik, yeterlik ve ilişkisellik ihtiyaçlarını karşılayan özerk motivasyon süreçleriyle içselleştirildiğinde daha gönüllü ve süreklilik gösteren bir nitelik kazanmaktadır (Deci ve Ryan, 2000; Ryan ve Deci, 2017). Bu durum, destek davranışlarının gönüllü, içten ve sürdürülebilir bir biçimde sergilenmesini açıklamaktadır. Bu iki yaklaşım birlikte değerlendirildiğinde, destek davranışları bir yandan bireyin ihtiyaç durumunu fark edip kendini sorumlu hissetmesiyle ortaya çıkmakta, diğer yandan ise içsel motivasyonla

içselleştirildiğinde gönüllü ve süreklilik gösteren bir yapıya dönüşmektedir. Bu nedenle destek davranışları hem sorumluluk duygusuyla ortaya çıkan hem de içsel motivasyonla sürdürülen davranışlar olarak açıklanabilir.

Literatürde prososyal davranışlara yönelik kapsamlı ölçme araçları geliştirilmiştir (Bağcı ve Öztürk-Samur, 2016; Ata ve Artan, 2021) ve okul bağlamına özgü prososyal davranış ölçümleri bulunmaktadır (Öktem, 2025). Bunun yanı sıra yardım etme eğilimi (Duru, 2002; Erken, 2009; Aktepe, 2010) ve duygusal empatik yönelimlere (Turan vd., 2020; Yukay Yüksel vd., 2020) odaklanan ölçme araçları da alanyazında yer almaktadır. Ayrıca olumlu sosyal davranışlara ilişkin eylem temelli ölçümler (Bozyiğit, 2023) ve davranışa yönelik amaç ve niyetleri değerlendiren ölçekler (Anlı, 2019) geliştirilmiştir. Bununla birlikte söz konusu ölçme araçlarının bazıları çocuk ve ergen örneklemi temel alınarak geliştirilmişken, bazıları prososyalliği bütüncül bir yapı olarak ele almakta, bazıları belirli bağlamlarla sınırlı kalmakta, bazıları ise doğrudan davranışın kendisini değil, yardım etme niyeti ya da amacını değerlendirmeye odaklanmaktadır. Günlük yaşamda kişiler arası etkileşim çerçevesinde ortaya çıkan sorumluluğun paylaşılması, karşılık beklememe, duygusal sınırları gözetme, içtenlik ve süreklilik gibi ilişkisel destek davranışlarını özgün bir davranış örüntüsü olarak değerlendiren ölçme araçlarının ise sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Spor ortamları ise iş birliği, dayanışma ve karşılıklı destek davranışlarının yoğun biçimde yaşandığı sosyal ortamlardır (Turan vd., 2025). Antrenman ve müsabaka süreçlerinde sporcuların birbirlerine yönelik sergiledikleri destek davranışları, takım uyumu, sosyal bağlılık ve olumlu grup ikliminin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle düzenli spor yapan yetişkinlerin genel destek davranışlarının geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıyla değerlendirilmesi, spor bilimleri alanında yürütülecek psikososyal araştırmalar ve uygulamalar açısından önem taşımaktadır.

Genel destek davranışları, bireylerin başkalarının ihtiyaçlarına yönelik sergiledikleri somut ve gözlenebilir destek eylemlerini ifade etmektedir. Sosyal ilişkilerin niteliği ve toplumsal dayanışmanın güçlenmesi açısından bu davranışların sistematik biçimde değerlendirilmesi önemlidir. Bu nedenle, destek davranışlarını ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, düzenli spor yapan yetişkin bireylerin genel destek davranışlarını geçerli ve güvenilir biçimde ölçebilecek bir ölçek geliştirmektir.

Gereç ve Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere ve elde edilen bulgulara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Mevcut araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yaklaşımı kapsamında yürütülen metodolojik bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Araştırmada veri toplama süreci, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geniş örneklemelerden veri toplayarak belirli bir olguya ilişkin mevcut durumu ortaya koymayı ve araştırma grubunun özelliklerini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Büyüköztürk vd., 2017). Ölçek geliştirme süreci, DeVellis'in (2012) önerdiği aşamalar doğrultusunda yürütülmüş ve bu kapsamda araştırma probleminin belirlenmesi, madde havuzunun oluşturulması, kapsam ve yapı geçerliğinin sağlanması ile geçerlik ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Ölçek Geliştirme Süreci

Madde Havuzunun Oluşturulması

Genel destek davranışları olarak tanımlanan yapıyı ölçmeye yönelik bir madde havuzu oluşturulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda ölçek maddeleri, günlük yaşamda kişiler arası genel destek davranışlarını içeren kavramlara ilişkin yürütülmüş nitel ve nicel araştırma bulguları ile kuramsal yaklaşımlar temel alınarak hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra ulusal ve uluslararası literatürde yer alan destek davranışları temalı ölçekler ve çalışmalar incelenmiş (Vaux vd., 1987; Dolbier & Steinhardt, 2000; Bağcı & Öztürk-Samur, 2016; Anlı, 2019; Bozyiğit, 2023) ve söz konusu kaynaklardaki madde içerikleri yol gösterici bir çerçeve olarak değerlendirilmiştir. Madde havuzu oluşturulurken destek davranışlarını yansıtabilecek nitelikte ifadeler geliştirilmiş ve süreç sonunda 10 maddeden oluşan taslak bir havuza ulaşılmıştır. Maddelerin yazımında alanyazında ölçek geliştirme sürecine ilişkin önerilen ölçütler dikkate alınmış, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmış, her maddenin tek bir yargı içermesine özen gösterilmiş ve zamansal belirsizlikten kaçınılmıştır (Clark ve Watson, 1995). Oluşturulan maddelerin yanıtlanması 5'li Likert tipi derecelendirme kullanılması uygun görülmüştür. Derecelendirme seçenekleri (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kısmen katılıyorum, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle katılıyorum biçiminde düzenlenmiştir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar genel destek davranışlarının yüksek düzeyde olduğunu, düşük puanlar ise bu davranışların düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Uzman Görüşlerinin Alınması

Madde havuzunda bulunan ifadelerin içerik açısından değerlendirilmesi ve kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bu kapsamda, spor bilimleri alanında uzman iki akademisyen ile ölçme ve değerlendirme alanında uzman bir akademisyenden görüş

alınmıştır. Uzmanlardan hazırlanan maddeleri ölçülmek istenen yapıyı temsil etme, ifade açıklığı, anlaşılabilirliği ve kuramsal uygunluk açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Ayrıca her bir maddenin araştırmada esas alınan kuramsal çerçeve ile uyumunu incelemeleri talep edilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddelerde ifade ve dil açısından gerekli düzenlemeler yapılmış, ancak ölçeğin kapsamını değiştirecek herhangi bir madde ekleme veya çıkarma işlemi gerçekleştirilmemiştir. Kapsam geçerliği süreci, uzmanların ortak değerlendirmeleri ve görüş birliği doğrultusunda yürütülmüştür.

Pilot Uygulama

Uzman değerlendirmeleri sonrasında son biçimi verilen taslak ölçeğin hedef kitle tarafından anlaşılma düzeyini ve maddelerin doğru biçimde yorumlanabilirliğini belirlemek amacıyla bir pilot uygulama yapılmıştır. Pilot çalışma, 50 yetişkin katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan, maddeleri yanıtlama sürecinde anlamakta güçlük çektikleri, belirsiz buldukları ya da farklı biçimlerde yorumlanabileceğini düşündükleri ifadeleri belirtmeleri istenmiştir. Uygulama sırasında araştırmacılar, katılımcıların yönelttiği soruları ve maddelere verdikleri tepkileri gözlemlemiş, uygulama sonrasında ise maddelerin açıklık ve anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerini toplamıştır. Pilot uygulama sonucunda maddelere yönelik herhangi bir anlaşılabilirlik sorunu bildirilmemiştir. Bu nedenle madde havuzunda herhangi bir değişiklik yapılmamış ve taslak ölçek mevcut haliyle korunarak faktör analizine esas oluşturacak nihai form elde edilmiştir.

Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırma verilerinin analizi iki temel aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, düzenli spor yapan bireylerin genel destek davranışlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçme aracının faktör yapısını ve boyutlarını belirlemek üzere Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Bu analizle ölçeğin altında yatan yapının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. İkinci aşamada ise AFA sonucunda elde edilen faktör yapısının doğrulanması ve önerilen modelin veri ile ne düzeyde uyum gösterdiğinin incelenmesi amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Bunun yanı sıra ölçeğin geçerlik kanıtlarını güçlendirmek amacıyla benzeşim (yakınsak) geçerliği analizi ile ölçüte dayalı (kriter) geçerlik incelemelerine yer verilmiştir. Her iki analiz aşamasında da ölçek uygun güvenirlik katsayıları kullanılarak değerlendirilmiştir.

Açıklayıcı Faktör Analizi

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, en az haftada üç gün düzenli olarak spor yapan yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Balıkesir il merkezinde faaliyet gösteren özel fitness salonları ve belediyeye bağlı spor tesislerinde aktif olarak spor yapan 18 yaş ve üzeri toplam 175 yetişkin birey oluşturmaktadır. Evrendeki birey sayısının değişkenlik göstermesi nedeniyle örneklem büyüklüğü madde sayısına göre belirlenmiş ve ölçek geliştirme çalışmalarında önerilen madde-katılımcı oranı temel alınmıştır. Geliştirilen ölçeğin 10 maddeden oluşması nedeniyle literatürde önerilen madde başına en az on katı katılımcı ölçütü dikkate alınmış, açımlayıcı faktör analizi için gerekli örneklem büyüklüğünün üzerine çıkılarak 175 katılımcıya ulaşılmıştır. Örneklem seçiminde kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veriler, Mart–Nisan 2026 tarihleri arasında Balıkesir il merkezinde faaliyet gösteren özel fitness salonları ve belediyeye bağlı spor tesislerinde gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmış, anonimlik ve gizlilik ilkeleri korunmuş ve süreç ilgili etik kurul onayı doğrultusunda yürütülmüştür.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	97	55.4
	Erkek	78	44.6
		X	SS
Yaş		26.34	6.95
	Toplam	175	100

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde Maximum Likelihood faktör çıkarma yöntemi tercih edilmiş, tek faktörlü yapı elde edildiği için rotasyon işlemine ihtiyaç duyulmamıştır. Faktör çözümlemesi sonucunda maddelerin tek bir faktör altında toplandığı ve söz konusu yapının toplam varyansın anlamlı bir bölümünü açıkladığı belirlenmiştir. Elde edilen tek boyutlu yapının iç tutarlılığı uygun güvenirlik katsayıları kullanılarak değerlendirilmiş ve ölçeğin güvenilir ölçümler ürettiği saptanmıştır.

Açımlayıcı (Keşfedici) Faktör Analizi Bulguları

10 maddeli taslak Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin faktör yapısının belirlenmesi amacıyla SPSS 25.0 istatistik paket programında Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Analiz öncesinde veri setinde kayıp veri olup olmadığı incelenmiş, veri dağılımının normalliği ve örneklem yeterliği değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda kayıp veriye rastlanmamış, çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 aralığında olduğu ve verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

(Tabachnick & Fidell, 2012). Örneklem yeterliğini değerlendirmek amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları incelenmiştir. KMO katsayısının 0.60'ın üzerinde olması ve Bartlett testinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması örneklemin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Tabachnick & Fidell, 2012). Ölçeğin faktör sayısının belirlenmesinde özdeğer (eigenvalue) kriteri (1 ve üzeri), faktörlerin toplam varyansa katkı yüzdesi ve yamaç birikinti grafiği (scree plot) dikkate alınmıştır (Özdamar, 2017). Maximum Likelihood faktör çıkarma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen faktörün toplam varyansı açıklama oranının kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiş (Seçer, 2015) ve yamaç birikinti grafiği ile ölçeğin tek faktörlü yapısı doğrulanmıştır.

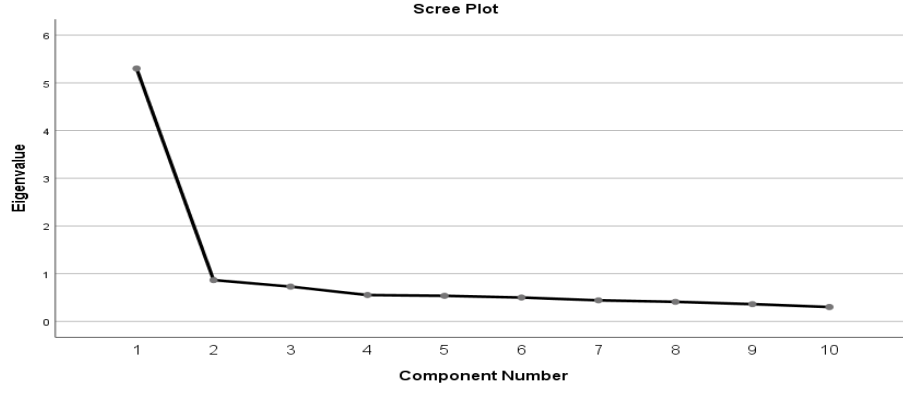
Ölçeğin faktör sayısı belirlendikten sonra maddelerin faktör yapısı incelenmiştir. Tek faktörlü yapı elde edilmesi nedeniyle maddelerin faktör yükleri değerlendirilmiş ve tüm maddelerin pozitif yönde ve kabul edilebilir düzeyde yüklendiği görülmüştür. Ölçeğe ait açımlayıcı faktör analizi sonuçları, maddelere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Genel Destek Davranışları Ölçeği	Faktör Yükleri
1. Başkalarının yükünü hafifletmek için sorumluluk paylaşırım.	0.696
2. Yardım ederken karşılık beklemem.	0.693
3. Zor durumda olan birine destek sunarken sabırlı davranırım.	0.678
4. Birinin kendini daha iyi hissetmesi için cesaretlendirici söz ve davranışlarda bulunurum.	0.725
5. Yardım sürecinde sıcak ve samimi bir yaklaşım sergilerim.	0.740
6. Destek davranışlarımda içten ve samimi olurum.	0.739
7. Günlük işlerde çevremdeki kişilere destek olmayı teklif ederim.	0.732
8. Destek verirken karşımdaki kişinin duygusal sınırlarına saygı gösteririm.	0.740
9. Destek sürecinde süreklilik göstermeye özen gösteririm.	0.749
10. Zor durumda olan birine destekleyici ve güven verici davranırım.	0.783
Özdeğer	5.301
Varyans %	53.015
K-M-O= 0.922; Bartlett Test İstatistiği=785.799; p<0.001	

Tablo 2'de belirtildiği gibi hazırlanan ölçek tek faktörden oluşmaktadır. Ölçek toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Faktör yükleri 0.678 ile 0.783 arasında olup özdeğeri 5.301 ve toplam varyansa katkısı 53.015'tir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen tek faktörlü yapı Genel Destek Davranışları olarak isimlendirilmiştir.

Şekil 1. Yamaç Birikinti Grafiği

Şekil 1’de görüldüğü üzere 1. noktadan sonra eğimde düzleşme görülmektedir. Bu durum ölçeğin tek faktörlü olduğunu göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Çalışma Grubu

Ölçek geliştirme sürecinde açıklayıcı ve doğrulayıcı analizlerin bağımsız bir örneklem üzerinde yürütülmesi önerilmektedir (Çakıroğlu vd., 2015). Bu doğrultuda çalışma grubuna ilişkin demografik dağılım incelendiğinde, katılımcıların %52.5’inin (n=114) kadın, %47.5’inin (n=103) erkek olduğu görülmektedir. Toplam 217 kişiden oluşan örneklemin yaş ortalaması 26.65 (SS=5.58) olarak hesaplanmıştır. Literatürde örneklem büyüklüğünün madde sayısının en az beş katı olması yeterli kabul edilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2015). Bu bağlamda mevcut örneklem büyüklüğünün analizler açısından yeterli olduğu değerlendirilmektedir. Örnekleme ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Örnekleme İlişkin Bilgiler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	114	52.5
	Erkek	103	47.5
		X	SS
Yaş		26.65	5.58
	Toplam	217	100

Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Genel Destek Davranışları Ölçeği’nin açıklayıcı faktör analizi sonucunda ortaya konan 10 madde ve tek faktörlü yapısının doğrulanması amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA’ya geçilmeden önce verilerin faktör analizine uygunluğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle veri seti uç değerler ve kayıp veriler açısından incelenmiş, analizler sonucunda kayıp veriye rastlanmadığı ve çok değişkenli uç değer bulunmadığı belirlenmiştir. Ardından çarpıklık ve basıklık

değerleri incelenmiş, değerlerin ± 2 aralığında yer aldığı saptanarak verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır (Tabachnick & Fidell, 2012).

Analizler AMOS 24.0 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiş ve ölçeğin yapısal geçerliğini test etmek amacıyla birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi tercih edilmiştir. İlk DFA sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri Tablo 4'te sunulmuştur. Bu değerler incelendiğinde, bazı uyum indekslerinin kabul edilen referans aralıklarının dışında kaldığı görülmüştür.

Model uyumunun iyileştirilmesi amacıyla modifikasyon indeksleri değerlendirilmiş ve GDDÖ1 ile GDDÖ2 maddelerinin hata terimleri arasında kovaryans önerildiği görülmüştür. Her iki maddenin de bireyin özgeci destek davranışlarını yansıtması ve yardım etme davranışına ilişkin benzer içerik özellikleri taşıması nedeniyle hata kovaryansının kuramsal olarak anlamlı olduğu değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda GDDÖ1 ile GDDÖ2 hata terimleri arasında kovaryans tanımlanarak model yeniden analiz edilmiştir. Yapılan düzenleme sonrasında elde edilen uyum iyiliği değerleri Tablo 4'te sunulmuş olup, modelin veriyle daha iyi uyum sağladığı görülmüştür.

Tablo 4. Genel Destek Davranışları Ölçeği Uyum İyiliği Değerleri

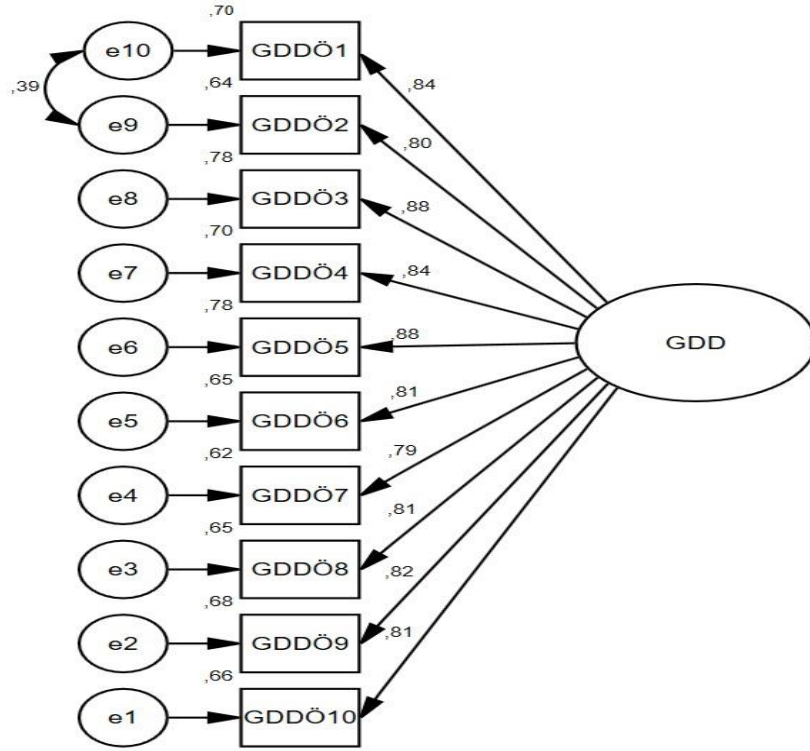
	X^2/df	SRMR	CFI	NFI	GFI	RMSEA
Genel Destek Davranışları (Modifikasyon öncesi)	3.846	.033	.949	.933	.888	.115
Genel Destek Davranışları (Modifikasyon sonrası)	3.062	.029	.964	.948	.910	.098
İyi uyum	<3	<0.05	>0.95	>0.95	≥ 0.90	≤ 0.05
Kabul edilebilir uyum	$3 < X^2/sd < 5$	< 0.08	> 0.90	> 0.90	≥ 0.85	≤ 0.08

(*RMSEA*: Root Mean Square Error of Approximation; *SRMR*: Standardized Root Mean Square Residual; *CFI*: Comparative Fit Index; *NFI*: Normed Fit Index; *GFI*: Goodness of Fit Index)

Kaynak: Gürbüz & Şahin, 2015

Tablo 4'teki değerler incelendiğinde RMSEA dışındaki uyum iyiliği indekslerinin referans değerler aralığında olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda modelin genel olarak kabul edilebilir düzeyde uyum sergilediği söylenebilir. Genel Destek Davranışları Ölçeği 10 maddeden oluşmaktadır. Birinci düzey DFA sonuçlarına yönelik ölçme modeli Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Genel Destek Davranışları Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Benzeşim Geçerliliği

Benzeşim (yakınsak) geçerliliğinin değerlendirilmesinde, doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen standartlaştırılmış faktör yüklerinin en az .50 ve üzerinde olması temel ölçütlerden biri olarak kabul edilmektedir (Hair vd., 2010). Bu çalışmada, ölçeğe ait standartlaştırılmış faktör yüklerinin .79 ile .88 aralığında değiştiği görülmektedir. Bu bulgu, maddelerin ilgili faktörleri yeterli düzeyde temsil ettiğini ve ölçeğin benzeşim geçerliliğine ilişkin söz konusu kriteri karşıladığını göstermektedir.

Standartlaştırılmış faktör yüklerine ek olarak benzeşim (yakınsak) geçerliği, Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) ve Bileşik Güvenirlilik (CR) değerleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, ölçekte yer alan yapıların maddeler tarafından ne ölçüde temsil edildiğini ve ölçüm hatasına kıyasla gerçek varyansın düzeyini daha kapsamlı biçimde ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Yapılan analiz sonucunda CR değeri 0.96, AVE değeri ise 0.68 olarak belirlenmiştir.

Fornell ve Larcker'a (1981) göre AVE değerinin .50 ve üzerinde olması, ilgili yapının maddeler tarafından yeterli düzeyde temsil edildiğini ve benzeşim (yakınsak) geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir. Bu doğrultuda elde edilen AVE değerinin önerilen eşik değerin üzerinde olması, ölçeğin benzeşim geçerliliğini destekleyen önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca literatürde bileşik güvenirlilik (CR) katsayısının .70'in üzerinde olması ve CR değerinin AVE değerinden büyük olması ($CR > AVE$) beklenmektedir (Hair vd., 2010). Bu çalışmada elde edilen

bulguların söz konusu ölçütleri karşılaması, ölçeğin yapı geçerliği ve güvenirliği açısından kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ölçüt Bağımlı Geçerlik

Geliştirilen ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliğini incelemek amacıyla literatürde benzer yapıları ölçen ölçeklerle arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2016). Bu kapsamda analizler, doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan 217 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilmiş ve elde edilen korelasyon sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Yetişkin Prososyallik Ölçeği

Yetişkin Prososyallik Ölçeği, Caprara vd. (2005) tarafından geliştirilmiş ve Bağcı ve Öztürk-Samur (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, paylaşma, yardımlaşma, ilgilenme ve empati olmak üzere dört alt boyuta ilişkin toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte değerlendirmeler 5'li Likert tipinde yapılmakta olup seçenekler 1 "Hiçbir Zaman", 2 "Nadiren", 3 "Bazen", 4 "Genellikle" ve 5 "Her Zaman" şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan puanların artması bireyin prososyallik düzeyinin arttığını göstermektedir. Bağcı ve Öztürk-Samur (2016) tarafından gerçekleştirilen Türkçe uyarlama çalışmasında açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin tüm maddelerinin tek boyutta toplandığı belirlenmiş, modelin uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu rapor edilmiştir ($\chi^2=430.84$, $\chi^2/sd=4.14$, CFI=.93, NNFI=.92, NFI=.92, GFI=.85). Ayrıca ölçeğin toplam varyansın %52.76'sını açıkladığı ve iç tutarlık katsayısının anne formu için Cronbach's $\alpha=.70$, baba formu için ise Cronbach's $\alpha=.91$ olduğu bildirilmiştir. Bu araştırmada ise Cronbach's $\alpha=.97$ olarak belirlenmiştir.

Olumlu Sosyal Davranışları Değerlendirme Ölçeği

Bozyiğit (2023) tarafından geliştirilen Olumlu Sosyal Davranışları Değerlendirme Ölçeği, davranışa yönelik tutum, öznel normlar, algılanan davranışsal kontrol, davranışa yönelik niyet, olumlu sosyal davranış ve kişisel normlar olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Bu araştırmada ölçeğin yalnızca Olumlu Sosyal Davranış alt boyutu kullanılmıştır. Söz konusu alt boyut 8 maddeden oluşmakta olup 5'li Likert tipinde "Hiçbir Zaman–Her Zaman" şeklinde derecelendirilmektedir. Alt boyuttan elde edilen puanların artması, bireyin olumlu sosyal davranış düzeyinin arttığını göstermektedir. Ölçeğin geliştirme sürecinde kapsam geçerliği uzman görüşü ile sağlanmış; pilot uygulama sonrasında yapılan analizlerde maddelerin ilgili faktör altında yüksek yük değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi bulgularında faktör yüklerinin .79 ile .98 arasında değiştiği, uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu (RMSEA=.06, CFI=.92,

GFI=.90, TLI=.91, SRMR=.05) rapor edilmiştir. Geliştirme çalışmasında olumlu sosyal davranış alt boyutuna ilişkin iç tutarlık katsayısı Cronbach's α =.88 olarak bulunmuştur (Bozyiğit, 2023). Bu araştırmada ise Cronbach's α =.96 olarak belirlenmiştir.

Olumlu Sosyal Davranış Amaçları Ölçeği

Anlı (2019) tarafından Türkçeye uyarlanan Olumlu Sosyal Davranış Amaçları Ölçeği, 7 maddeden oluşmakta olup 4'lü Likert tipinde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 4 ile 28 arasında değişmekte, ters madde bulunmamakta ve yüksek puanlar bireyin olumlu sosyal davranış amaçlarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapı geçerliğine ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları modelin iyi uyum verdiğini ortaya koymuştur ($\chi^2/df = 2.80$, SRMR = .025, GFI = .99, RMSEA = .072, CFI = .98, TLI = .98). Güvenirlik analizlerinde Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .71, dört hafta arayla yapılan test-tekrar test güvenirliliği .85 olarak rapor edilmiştir. Bu araştırmada ise Cronbach's α = .78 olarak belirlenmiştir.

Tablo 5. Genel Destek Davranışları Ölçeğinin Ölçüt Bağıntılı Geçerliğine İlişkin Bulgular

	Genel Destek Davranışları
Yetişkin Prososyallik Ölçeği	.840**
Olumlu Sosyal davranışları Değerlendirme Ölçeği	.736**
Olumlu Sosyal Davranış Amaçları Ölçeği	.685**

**p<.01

Korelasyon tablosu incelendiğinde, Genel Destek Davranışları Ölçeği toplam puanı ile Yetişkin Prososyallik Ölçeği ($r=.840$; $p<.01$), Olumlu Sosyal Davranışları Değerlendirme Ölçeği ($r=.736$; $p<.01$) ve Olumlu Sosyal Davranış Amaçları Ölçeği ($r=.685$; $p<.01$) arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmektedir. Bu bulgular, geliştirilen ölçeğin benzer yapılarla yüksek düzeyde ilişkili olduğunu ve kuramsal çerçeve ile tutarlı sonuçlar verdiğini göstermektedir.

En yüksek korelasyonun Yetişkin Prososyallik Ölçeği ile elde edilmesi ($r=.840$; $p<.01$), genel destek davranışlarının prososyal davranış yapısıyla güçlü biçimde ilişkili olduğunu göstermektedir. Olumlu Sosyal Davranışları Değerlendirme Ölçeği ile saptanan yüksek düzeyde ilişki ($r=.736$; $p<.01$) de benzer biçimde geliştirilen ölçeğin olumlu sosyal davranış örüntüleriyle paralel bir yapı sergilediğini göstermektedir.

Olumlu Sosyal Davranış Amaçları Ölçeği ile elde edilen orta-yüksek düzeyde ilişki ($r=.685$; $p<.01$) ise destek davranışlarının yalnızca niyet düzeyinde değil, somut davranış boyutunda da karşılık bulduğunu göstermektedir. Korelasyon katsayılarının tamamının pozitif ve anlamlı olması,

geliştirilen ölçeğin ölçmek istediği yapıyla ilişkili benzer ölçeklerle tutarlı sonuçlar verdiğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, elde edilen korelasyon değerleri Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin ölçüt bağıntılı geçerliğini desteklemekte ve ölçeğin benzer yapıları ölçen ölçme araçlarıyla beklenen yönde ve düzeyde ilişkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Güvenirlik Analizi

Bu bölümde ölçeğin madde-toplam korelasyonları, Cronbach Alpha katsayısı ve iki yarı güvenirlik yöntemine ilişkin bulgular sunulmuştur. Tablo 6'da madde toplam korelasyonlarına yönelik bulgular raporlanmıştır. Analizler doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan 217 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 6. Genel Destek Davranışları Ölçeğinin AFA-DFA Sonrası Madde Toplam Korelasyonları

Ölçek	Madde	Ortalama	Madde Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde-toplam Korelasyonu	Cronbach Alpha
Genel Destek Davranışları	M1	4.44	0.66	0.830	.96
	M2	4.44	0.64	0.796	
	M3	4.47	0.56	0.862	
	M4	4.44	0.57	0.811	
	M5	4.47	0.56	0.857	
	M6	4.47	0.56	0.779	
	M7	4.41	0.66	0.772	
	M8	4.38	0.58	0.783	
	M9	4.40	0.60	0.808	
	M10	4.39	0.55	0.789	

Tablo 6'daki bulgular incelendiğinde maddelerin madde-toplam korelasyon katsayılarının en düşük .772 olduğu bunun da kabul edilebilir ölçüde olduğu görülmektedir.

İki Yarı Güvenirlik Yöntemi

Ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla kullanılan yöntemlerden biri iki yarı test güvenirliği analizidir. Bu kapsamda, 217 katılımcıdan elde edilen veriler kullanılarak ölçek maddeleri iki ayrı gruba ayrılmıştır. Literatürde, maddelerin iki yarıya ayrılmasında tek-çift madde yöntemi, testin ortasından bölme ya da rastgele bölme gibi farklı yaklaşımlar önerilmektedir (Büyüköztürk, 2016). Bu çalışmada ise maddeler tek ve çift numaralı olacak şekilde ayrılarak iki yarıya bölünmüştür.

Bölme işleminin ardından, her bir katılımcının ölçeğin iki yarısından elde ettiği toplam puanlar hesaplanmış ve bu puanlar arasındaki korelasyon katsayısı belirlenmiştir. Elde edilen korelasyon katsayısı, testin yarısına ilişkin güvenilirliği yansıtmaktadır. Ölçeğin tamamına ait iç tutarlılık katsayısını hesaplamak amacıyla ise Spearman–Brown düzeltme formülü kullanılmıştır.

Spearman–Brown katsayısının .70 ve üzerinde olması, ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyin üzerinde olduğunu ve güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir (Seçer, 2015). Bu doğrultuda gerçekleştirilen iki yarı test güvenilirliği analizine ilişkin bulgular Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7. Spearman-Brown Katsayısı ile İç Tutarlık Analizi Bulguları

	Madde Sayısı	Cronbach Alpha	Spearman-Brown Katsayısı	Guttman Split-Half Katsayısı	<i>r</i>
Ölçeğin Tek Sıralı Yarısı	5 ^a	.926	.948	.947	.90
Ölçeğin Çift Sıralı Yarısı	5 ^b	.908			

a. Maddeler: M1, M3, M5, M7, M9,

b. Maddeler: M2, M4, M6, M8, M10

Tablo 7’de yer alan bulgular incelendiğinde, ölçeğin tek ve çift numaralı maddelerden oluşan iki yarısı arasındaki korelasyon katsayısının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir ($r=.90$). Buna paralel olarak Spearman–Brown katsayısının .948 ve Guttman Split-Half katsayısının .947 olarak hesaplandığı belirlenmiştir. Her iki yarıya ilişkin Cronbach Alpha katsayılarının da yüksek olduğu (tek yarı için $\alpha=.926$; çift yarı için $\alpha=.908$) saptanmıştır. Elde edilen bu bulgular, ölçeğin iki yarısı arasında güçlü bir tutarlılık bulunduğunu göstermekte ve Genel Destek Davranışları Ölçeği’nin iç tutarlılığının yüksek düzeyde olduğuna ilişkin güçlü bir kanıt sunmaktadır.

Alt ve üst %27’lik Dilimlerin Karşılaştırılması

Bir ölçme aracının, ölçülmek istenen özelliğe yüksek düzeyde sahip bireylerle düşük düzeyde sahip bireyleri birbirinden ayırt edebilmesi beklenmektedir (Can, 2016). Bu amaçla, ölçme aracından elde edilen toplam puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmakta ve sıralanan puanların ilk %27’lik diliminde yer alan bireyler üst grup, son %27’lik diliminde yer alan bireyler ise alt grup olarak tanımlanmaktadır.

Alt ve üst gruplarda yer alan bireylerin puan ortalamaları, ilişkisiz örneklem t-testi kullanılarak karşılaştırılmaktadır. Gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunması, ölçme aracının

ayırt edicilik gücünün yüksek olduğunu ve dolayısıyla iç tutarlılığına ilişkin bir kanıt sunduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2016).

Bu çalışmada alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılması, ölçekten elde edilen toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiş olup, analiz sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Alt ve Üst %27'lik Dilimlerin Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Grup	Ort	SS	t	p
Genel Destek Davranışları (Madde Ortalaması)	Alt%27 Üst%27	3.84 4.95	.30 .05	-27.88	<.001**

**p<.01

Ölçeğin ayırt edicilik gücünü değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 8'de sunulmuştur. Analiz sonuçları incelendiğinde, Genel Destek Davranışları madde ortalaması açısından alt ve üst gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir ($t=-27.88$; $p<.001$).

Elde edilen bu sonuç, ölçeğin genel destek davranışları düzeyi yüksek olan bireylerle düşük olan bireyleri anlamlı biçimde ayırt edebildiğini göstermektedir. Bu durum, ölçeğin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğunu ve iç tutarlılığına ilişkin güçlü bir kanıt sunduğunu ortaya koymaktadır.

Puanlama

Ölçek 5'li Likert tipinde hazırlanmış olup toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 10, maksimum puan ise 50'dir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek, yetişkin bireyler tarafından öz-bildirim esasına göre doldurulmaktadır. Puanlama toplam puan üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, yetişkinlerin genel destek davranışı düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç, Öneriler

Bu çalışmada bireylerin genel destek davranışlarını bütüncül ve tek boyutlu bir yapı çerçevesinde ele alan bir model önerilmiş ve bu model temelinde geçerli, güvenilir ve kullanışlı bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin temel yapısı tek faktör altında tanımlanmıştır. Bu yapıyı ölçmek amacıyla oluşturulan madde havuzu, ilgili kuramsal çerçeve (Norm Aktivasyon Modeli ve Öz-Belirleme Kuramı) ile alanyazın temel alınarak hazırlanmış, kapsam geçerliği için uzman görüşlerine başvurulmuş ve pilot uygulama ile maddelerin anlaşılabilirliği değerlendirilmiştir. Ardından ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar;

açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, ölçüt bağıntılı geçerlik, iki yarı test güvenilirliği ve alt-üst %27'lik grup karşılaştırmaları gibi çoklu analiz yöntemleriyle ortaya konmuştur.

Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin yapı geçerliğine ilişkin analizlere geçilmeden önce, veri setinin faktör analizine uygunluğu ve temel varsayımların karşılanma durumu incelenmiştir. Örneklem yeterliğine ilişkin yüksek KMO değeri ve anlamlı Bartlett küresellik testi, verinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizinde özdeğer, açıklanan varyans ve yamaç birikinti grafiği birlikte değerlendirilmiş, ölçeğin tek faktörlü yapısı ampirik olarak desteklenmiştir. Elde edilen bulgular, maddelerin tek boyutta kuramsal beklentiyle tutarlı biçimde kümелendiğini göstermiştir. Maddelerin faktör yüklerinin kabul edilebilir düzeylerde olması, ölçekte yer alan her bir maddenin ilgili yapıyı temsil gücünün yeterli olduğuna işaret etmektedir. Maddelerde negatif yük gözlenmemiştir.

Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin yapı geçerliğine ilişkin sonraki aşamada, AFA sonucunda elde edilen tek faktörlü yapının doğrulanması amacıyla bağımsız bir örneklem üzerinde birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. İlk DFA sonuçları, bazı uyum indekslerinin sınır değerlere yakınlığını göstermiştir (Gürbüz & Şahin, 2015). Bu durumda modifikasyon indeksleri kuramsal çerçeveye birlikte değerlendirilmiş ve içerik yakınlığı bulunan iki madde arasında hata kovaryansı tanımlanarak model yeniden test edilmiştir. Modifikasyon sonrası elde edilen uyum iyiliği değerleri, modelin veriyle daha iyi uyum sağladığını ve tek faktörlü ölçme modelinin kabul edilebilir düzeyde doğrulandığını göstermektedir (Hair vd., 2010). Böylece Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin tek boyutlu yapısının bağımsız bir örnekleme doğrulan bir ölçme modeli sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin ölçüt bağıntılı geçerliği, literatürde benzer yapıları ölçen ölçeklerle olan ilişkiler üzerinden incelenmiştir. Elde edilen korelasyon örüntüsü kuramsal beklentilerle tutarlıdır. Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin Yetişkin Prososyallik Ölçeği, Olumlu Sosyal Davranışları Değerlendirme Ölçeği ve Olumlu Sosyal Davranış Amaçları Ölçeği ile yüksek ve pozitif yönlü ilişkiler göstermesi, ölçeğin ölçmek istediği yapıyla kavramsal olarak örtüşen ölçütlerle güçlü düzeyde ilişkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, ölçüt bağıntılı geçerliğe yönelik anlamlı bir kanıt sunmakta ve ölçeğin genel destek davranışlarını doğru yönde ve beklenen düzeyde yansıttığını göstermektedir.

Güvenirlik analizleri kapsamında, madde-toplam korelasyonlarının kabul edilebilir düzeyde olması, maddelerin ölçeğin bütününe katkısının yeterli olduğunu göstermiştir. Toplam puan için hesaplanan Cronbach alpha katsayısının yüksek olması, Genel Destek Davranışları Ölçeği'nin iç tutarlılığının güçlü olduğuna işaret etmektedir. İki yarı güvenilirlik analizinde elde edilen yüksek korelasyon

katsayısı ile Spearman–Brown ve Guttman Split-Half katsayılarının yüksek düzeyde bulunması, ölçeğin tutarlı ölçümler ürettiğini destekleyen ek bir kanıt sunmuştur. Ayrıca alt ve üst %27’lik grupların karşılaştırılmasına dayalı ayırt edicilik analizinde toplam puan açısından gruplar arasında anlamlı farkların bulunması, ölçeğin ölçmek istediği özelliğe düşük ve yüksek düzeyde sahip bireyleri ayırt edebildiğini göstermektedir.

Alanyazında prososyal davranışlar, yardım etme eğilimi ve olumlu sosyal davranışlara yönelik çeşitli ölçme araçları bulunsa da (Bağcı & Öztürk-Samur, 2016; Ata & Artan, 2021; Duru, 2002; Bozyiğit, 2023), günlük yaşamda kişiler arası etkileşim bağlamında ortaya çıkan genel destek davranışlarını tek boyutlu ve bütüncül bir yapı olarak ele alan sınırlı sayıda ölçme aracına rastlanmaktadır. Mevcut ölçeklerin bir kısmı belirli yaş gruplarına odaklanmakta, bir kısmı davranıştan ziyade niyet ya da amaç boyutunu değerlendirmekte, bir kısmı ise belirli bağlamlarla sınırlı kalmaktadır. Oysa genel destek davranışları; sorumluluk paylaşımı, karşılık beklememe, içtenlik, duygusal sınır gözetme ve süreklilik gibi somut davranış örüntülerini içermektedir. Bu nedenle destek davranışlarının bütüncül biçimde ele alınması, alanyazındaki kavramsal dağınıklığı azaltacak ve ölçme açısından önemli bir boşluğu dolduracaktır. Bu bağlamda geliştirilen Genel Destek Davranışları Ölçeği’nin, bireylerin günlük yaşamda sergiledikleri destekleyici davranış eğilimlerini daha sistematik ve gerçekçi biçimde değerlendirmeye katkı sağlayacağı söylenebilir.

Sonuç olarak elde edilen bulgular, Genel Destek Davranışları Ölçeği’nin psikometrik özelliklerinin genel olarak kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Genel destek davranışları; yardım etme niyetinin yanında sorumluluk paylaşımı, karşılık beklememe, içtenlik ve süreklilik gibi somut davranış örüntülerini içeren bütüncül bir eğilim olarak değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda Genel Destek Davranışları Ölçeği, bireylerin günlük yaşamda sergiledikleri destekleyici davranışları kapsamlı ve tutarlı biçimde ölçebilen bir araç olarak kullanılabilir. Bununla birlikte, bu çalışmanın bulgularının farklı örneklemelere genellenmesinde araştırmanın Balıkesir ilinde kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılan düzenli spor yapan yetişkinlerle yürütülmüş olması dikkate alınmalıdır. Bu nedenle ölçeğin farklı yaş grupları, farklı sosyokültürel özelliklere sahip örneklemeler ve farklı coğrafi bölgelerde yeniden sınanması önerilmektedir. Ayrıca yalnızca öz-bildirim temelli verilerle sınırlı kalınmayarak, davranışsal gözlem ya da dış ölçütlerle yordama geçerliğinin incelenmesi ve test-tekrar test güvenilirliğinin değerlendirilmesi, ölçme aracının bilimsel gücünü ve uygulama alanındaki işlevselliğini artıracaktır.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme belgesinin tarihi: 26.02.2026

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: 2026/02-19

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında iki yazar da eşit katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarların arasında bu çalışma ile ilgili herhangi bir çatışma ya da çıkar bulunmamaktadır

KAYNAKÇA

- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde "Yardımseverlik" Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Anlı, G. (2019). Adaptation of the prosocial behavioral intentions scale for use with Turkish participants: Assessments of validity and reliability. *Current Psychology*, 38(4), 950-958. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00277-y>
- Ata, S., & Artan, İ. Z. (2021). Adolescent prosociality scale: Validity and reliability study. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 28(1), 38–44. <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.14632>
- Bağcı, B., & Samur, A. (2016). Çocuk ve Yetişkin Prososyallik Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 59-79.
- Batson, C. D., & Powell, A. A. (2003). Altruism and prosocial behavior. In T. Millon & M. J. Lerner (Eds.), *Handbook of psychology: Personality and social psychology*, Vol. 5, pp. 463–484). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/0471264385.wei0519>
- Bozyiğit, T. (2023). *Olumlu sosyal davranışların gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi*. İstanbul: Kalan Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (22.Basım). Pegem Akademi. Ankara
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi. Ankara.
- Can, A. (2016). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (4. Baskı). Pegem Akademi. Ankara
- Caprara, G. V., Steca, P., Zelli, A., & Capanna, C. (2005). A new scale for measuring adults' prosocialness. *European Journal of psychological assessment*, 21(2), 77-89. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.21.2.77>
- Carlo, G., & Randall, B. A. (2002). The Development of a Measure of Prosocial Behaviors for Late Adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 31(1), 31-44. <https://doi.org/10.1023/A:1014033032440>
- Clark, L. A. ve Watson, D. (1995). Constructing validity: Basic issues in objective scale development. *Psychological Assessment*, 7(3), 309–319. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.7.3.309>
- Çakıroğlu, Ü., Çebi, A., & Gökoğlu, S. (2015). Öğretmenlerin Teknoloji Entegrasyonlarına Yönelik Temel Göstergeler: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(3), 507-522. <https://izlik.org/JA78LF35WD>
- De Groot, J. I., & Steg, L. (2008). Value orientations to explain beliefs related to environmental significant behavior: How to measure egoistic, altruistic, and biospheric value orientations. *Environment and behavior*, 40(3), 330-354. <https://doi.org/10.1177/001391650629783>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 49(3), 182–185. <https://doi.org/10.1037/a0012801>
- DeVellis, R. (2012). *Ölçek geliştirme kuram ve uygulamalar* (Cev. Ed. Tarık Totan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dolbier, C. L., & Steinhardt, M. A. (2000). The Development and Validation of the Sense of Support Scale. *Behavioral Medicine*, 25(4), 169–179. <https://doi.org/10.1080/08964280009595746>

- Duru, E. (2002). *Öğretmen adaylarında kişi-durum yaklaşımı bağlamında yardım etme davranışı, empati ve düşünme stilleri ilişkisi ve bu değişkenlerin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erken, M. (2009). *Empati Becerisinin Ahlaki Davranışlar Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50. <https://doi.org/10.2307/3151312>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz* (2. Baskı). Seçkin Yayıncılık. Ankara
- Hair, J. F., Black, W. C., Anderson, R. E., & Babin, B. J. (2010). *Multivariate Data Analysis*, (7th ed.), New Jersey, Prentice Hall.
- Ibanez, A., Matallana, D., & Miller, B. (2023). Can prosocial values improve brain health?. *Frontiers in Neurology*, 14, 1202173. <https://doi.org/10.3389/fneur.2023.1202173>
- Kim, Y. O. ve Stevens, J. H. (1987). The socialization of prosocial behavior in children. *Childhood Education*, 63(3), 200-206.
- Lin, J., Wang, T. Y., & Liu, H. (2025). From perceived social support to prosocial behavior: the serial mediating role of sense of gain and gratitude. *BMC psychology*, 13(1), 894. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-03082-4>
- Öktem, F. Y. (2025). *Okulda Prosocial ve Antisocial Davranışlar Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Özdamar, K. (2017). *Ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi* (1. Baskı). İstanbul: Nisan Kitabevi. Eskişehir.
- Özdemir, E. (2025). *Yetişkin bireylerde çevrim içi sosyal sermayenin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde topluluk hissi ve algılanan sosyal desteğin aracılık rolünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, Z. (2010). *Lise Öğrencilerinin Prosocial Davranışlarının Mizah, Öfke ve Utangaçlık Düzeylerine Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pearson, J. E. (1986). The definition and measurement of social support. *Journal of Counseling & Development*, 64(6), 390-395.
- Pfattheicher, S., Nielsen, Y. A., & Thielmann, I. (2022). Prosocial behavior and altruism: A review of concepts and definitions. *Current opinion in psychology*, 44, 124-129.
- Politi, E., Van Assche, J., Caprara, G. V., & Phaet, K. (2021). No man is an island: Psychological underpinnings of prosociality in the midst of the COVID-19 outbreak. *Personality and Individual Differences*, 171, 110534. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110534>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2021). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. *Rajagiri Management Journal*, 15(1), 88-90.
- Schwartz, S. H. (1977). Normative influences on altruism. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 10, pp. 221–279). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60358-5](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60358-5)
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci-SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Anı Yayıncılık. Ankara
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2012). *Using Multivariate Statistics* (6th Edition). Pearson Education.

- Turan, N., Durgun, H., Kaya, H., & Aştı, T. (2021). Turkish adaptation of the Multidimensional Emotional Empathy Scale: A validity and reliability study. *Perspectives in psychiatric care*, 57(2), 455–462. <https://doi.org/10.1111/ppc.12616>
- Turan, M., Savaş, B. Ç., & Mavibaş, M. (2025). Teknoloji Çağında Sporun Toplumsal Bütünleşme Üzerine Etkisi. *Dijitalleşen Dünyada Rekreasyon ve Spor*, 85-103. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub796.c3399>
- Vaux, A., Riedel, S., & Stewart, D. (1987). Modes of social support: The social support behaviors (SS-B) scale. *American Journal of Community Psychology*, 15(2), 209-232. <https://doi.org/10.1007/BF00919279>
- Vos, M., & van der Zee, K. (2011). Prosocial behavior in diverse workgroups: How relational identity orientation shapes cooperation and helping. *Group Processes & Intergroup Relations*, 14(3), 363-379. <https://doi.org/10.1177/1368430210382427>
- Yukay Yüksel, M., Okur, S., Akbulut, Z., & Kütük, H. (2020). Psychometric Parameters of the Turkish Version of the Affective and Cognitive Measure of Empathy (ACME). *Online Submission*, 11(3), 1-15.
- Zhang, Y., Wang, Z., & Zhou, G. (2013). Antecedents of employee electricity saving behavior in organizations: An empirical study based on norm activation model. *Energy Policy*, 62, 1120-1127. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.07.036>

Genel Destek Davranışları Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Başkalarının yükünü hafifletmek için sorumluluk paylaşıyorum.					
2. Yardım ederken karşılık beklemem.					
3. Zor durumda olan birine destek sunarken sabırlı davranırım.					
4. Birinin kendini daha iyi hissetmesi için cesaretlendirici söz ve davranışlarda bulunurum.					
5. Yardım sürecinde sıcak ve samimi bir yaklaşım sergilerim.					
6. Destek davranışlarımda içten ve samimi olurum.					
7. Günlük işlerde çevremdeki kişilere destek olmayı teklif ederim.					
8. Destek verirken karşımdaki kişinin duygusal sınırlarına saygı gösteririm.					
9. Destek sürecinde süreklilik göstermeye özen gösteririm.					
10. Zor durumda olan birine destekleyici ve güven verici davranırım.					

NOT: Bu ölçek araştırma/akademik amaçlarla, atıf gösterilmesi şartıyla serbestçe kullanılabilir